

Verslag symposium “M€er welzijn zonder pijn”

Monique Driessé en Marion Kluijvers

Op 27 april 2010 hield men in Lelystad het symposium ‘M€er welzijn zonder pijn’ over het actuele thema welzijn bij landbouwhuisdieren. Het werd georganiseerd door Wageningen UR Livestock Research in samenwerking met Boehringer Ingelheim. Hoewel het symposium primair bedoeld was voor rundvee- en varkensdierenartsen, bestond het publiek voor ongeveer de helft uit overige belanghebbenden die affiniteit hebben met het thema welzijn en de agrarische sector. Ook de pers was ruimschoots aanwezig.

Paul Vriesekoop, directeur van Wageningen UR Livestock Research, opende het symposium en benadrukte het belang van betrokkenheid van de gehele keten bij dit onderwerp. Naar zijn mening zouden alle betrokken partijen een standpunt moeten innemen met betrekking tot welzijn en het voorkomen van pijn. Het was daarom een goed teken dat de kenniscentra en het bedrijfsleven elkaar op het symposium vonden. Vriesekoop was blij met de aanwezigheid van internationale sprekers, omdat welzijn een internationale aangelegenheid is.

DIERLIJKE PRODUCTIE

Mike Gooding (Food Animal Initiative FARms, Verenigd Koninkrijk) stelde dat een startpunt in zijn onderneming altijd onderbouwd moet zijn met onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek. Hij gaf een overzicht van het aantal mensen dat wereldwijd betrokken is bij dierlijke productie. Dat zijn 1,3 miljard mensen, waarvan 1 miljard tot de armste van de wereld behoren en van wie veehouderij de enige bron van inkomsten is. De dierlijke productie vormt een derde van de humane eiwitconsumptie. Gooding besprak een voorbeeld van

een belangrijke ‘retailer’ in het Verenigd Koninkrijk, die welzijn bovenaan zet als belangrijkste argument voor de consument en stelt dat zonder aandacht voor welzijn zijn marktaandeel verloren zou gaan.

De waarde van wetenschap wordt vaak onderschat. Onderzoekers worden vaak ondermijnd door andere belangen. Als voorbeeld noemde Gooding de tegenstrijdige berichtgeving over de klimaatverandering. Met een fout in een rapport wordt getracht de hele geloofwaardigheid van de betrokken onderzoekers onderuit te halen. Het aankoopgedrag van de consument is deels afhankelijk van een lege, dan wel gevulde maag op het moment van kopen. Er is ook een relatie tussen ethisch kopen en de hoeveelheid geld die men kan uitgeven. Hans Spoolder van Wageningen UR Livestock Research vroeg of de emotie van consumenten kan worden gebruikt om het welzijn op bedrijven te verbeteren en de winstgevendheid te verhogen. Gooding meende dat het ook belangrijk was dit alles aan de consument uit te leggen.

CONCRETE PRESTATIES

Henny van Rij van LNV besprak de ‘Staat van het Dier’. Eerst liet ze zien wat door de eeuwen heen de morele status is geweest van het dier. Pas in 1961 kwam de Wet op dierenbescherming, waarin het dier zelf voorop werd gesteld en niet de eigenaar of de sector. In de 21ste eeuw kwam de Wet dieren, waarin ook de intrinsieke waarde van het dier is opgenomen en een afwegingskader, waarbij de verschillende belangen van zowel dieren als mensen moeten worden gewogen.

Uit een publieksenquête over dierenwelzijn bleek dat mensen zich de meeste zorgen maken over de intensieve veehouderij. Ook werd duidelijk dat het publiek niet goed weet wat dierenwelzijn inhoudt. Van Rij besprak kort de Nota dierenwelzijn

waarin onder andere 94 acties staan voor de overheid en de belanghebbenden met betrekking tot dierenwelzijn.

De ‘Staat van het Dier’ is een nulmeting omdat het een eerste meting betreft. Er worden ‘outcome’- en ‘output’-meetpunten gebruikt om het welzijn te meten. De ‘outcome’-meetpunten moeten aangeven welke veranderingen het dier daadwerkelijk ervaart. Deze meetpunten zijn nu nog beperkt beschikbaar, maar worden ontwikkeld door het EU-programma Welfare Quality®. Een alternatief is het gebruik van een ongeriefanalyse, waarin men kan kijken naar pijn door ingrepen, verwonding en ziekten. De ‘output’-meetpunten worden gemeten via de omgeving van het dier: de fysieke omgeving (stal, weidegang, et cetera), maar ook bijvoorbeeld via het bewustzijn bij de houders. Dit zijn concrete prestaties van het beleid die moeten bijdragen aan het verbeteren van welzijn.

Net als Paul Vriesekoop noemde Henny van Rij dat bij de verkiezingen van 2010 het dierenwelzijn (hoog) op de agenda blijft staan. Het is belangrijk te zoeken naar wat volgens de samenleving een goede omgang met dieren is en daarvoor is volgens van Rij overheidsbeleid nodig. Uit het publiek kwam de opmerking dat dieren het nu beter hebben dan vroeger. Toch wordt er nog in veel sectoren ingeboet op de vijf vrijheden voor dieren van Brambell.

DIKBILLEN

Jan ten Napel, onderzoeker bij Wageningen UR Livestock Research, hield een inleiding over zijn project ‘Natuurlijke Luxe’, over het verminderen van routinematige keizersneden bij dikbillen. Hij begon met het laten zien van een aantal foto’s van dikbillen. Bij routinematige keizersneden ligt het probleem niet zozeer bij het welzijn, maar vooral bij de onnatuurlijkheid ervan. Dit is lastig aan te pakken, vanwege de ‘vergrisde’ cultuur in deze sector. Uit onderzoek blijkt dat moeilijke geboorten meer voorkomen bij kleine dan bij bespierde dieren. Vooral de benige geboorteweg van de moeder is de beperkende factor. De

Vleeskoeien die niet natuurlijk kunnen kalven zijn niet gewenst. (Foto: Yvette Zellerer)

binnenbekkenhoogte is sterk gerelateerd aan de kans op een natuurlijke geboorte en deze blijkt sterk erfelijk te zijn. Door selectie en het gebruik van stieren met een goede fokwaarde voor deze factor moet in de toekomst het aantal natuurlijke geboorten bij Belgische blauwe en verbeterd roodbontkoeien toenemen. Hopelijk gaat het via deze weg snel genoeg, was een opmerking uit het publiek. Het project ‘Natuurlijke Luxe’ moet het proces onder fokkers en houders van dikbillen verder op gang brengen.

SYSTEMEN VAN PIJN

Na de gedeeltelijk biologische lunch begon Marion Kluijvers, onderzoeker bij Wageningen UR Livestock Research, met een uitleg van de fysiologische achtergrond van pijn. Pijn en stress zijn niet hetzelfde, maar de systemen die er een rol bij spelen, zijn wel met elkaar verbonden. “Pijn is stressvol, maar stress is niet pijnlijk.” Kluijvers noemde de Toekomstvisie veehouderij van LNV die ondermeer bevat een einde van alle ingrepen in 2023. Ze besprak het project ‘Verantwoord omgaan met staarten’, een project waarin de hele keten letterlijk en figuurlijk toegroeit naar lange staarten. Belangrijk onderdeel van het project is het in de praktijk toepassen van de beschikbare wetenschappelijke kennis over staartbijten en daaraan gerelateerde vormen zoals oorbijten. De welzijnsproblemen van staart- en oorbijten kunnen aanzienlijk zijn; een gedegen plan van aanpak is daarom essentieel. Verveling is vaak de belangrijkste factor voor bijtproblematiek. Afleidingsmateriaal kan een grote rol spelen bij het voorkomen van die

verveling. Creativiteit en innovatieve kracht zijn nodig om een manier te vinden die tegemoet komt aan het dier, maar die ook past in het systeem van houden. Het is belangrijk de omgeving aan te passen aan de dieren en niet andersom, aldus Kluijvers.

GEBOORTE

Cathy Dwyer (Scottish Agricultural College, SAC) stelde dat alle aanwezigen blij mochten zijn dat ze op dit symposium zaten, want dat betekende dat ze een van de meest risicovolle momenten in het leven, namelijk de geboorte, hadden overleefd. Bijna de helft van de neonatale sterfte vindt plaats op de dag van de geboorte. Ze vroeg zich af wanneer in het geboorteproces pijn onacceptabel wordt. Er is maar weinig onderzoek gedaan naar het toepassen van analgetica rondom het geboorteproces. NSAID’s die vroeg in het geboorteproces worden gegeven, kunnen mogelijk invloed hebben op de afgifte van oxytocine. Toch kunnen zware en moeilijke geboorten langdurige gevolgen hebben voor moeder en nakomeling, zoals een langzamere groei, een lager speengewicht en een verhoogde kans op luchtweg- en maagdarmkanaal-infecties. Vaarskalfjes die met een moeilijke geboorte ter wereld zijn gekomen, blijken later een lagere melkproductie te hebben. Dwyer ging kort in op praktische aspecten van het voorkomen van dystokie, zoals managementmaatregelen, voeding, het voorkomen van stress rondom de geboorte en het toepassen van goede stierkeuzes en genetische selectie. Tips hoe om te gaan met dystokie waren beperkt. Een algemeen advies was

voorzichtig te zijn bij het toepassen van trekkracht en ondersteunende therapie voor moeder en nakomeling te geven.

VERBETERD WELZIJN

Alistair Stott (SAC) ging in op de mogelijke economische effecten van verbeterd welzijn. De definitie van ‘economie’ is voor iedereen verschillend, uiteindelijk heeft iedereen vooral als doel er zelf beter van te worden. Stott besprak enkele voorbeelden van verbeterd welzijn, waaronder het voeren van een ‘high-fibre diet’ aan zeugen. Hij benadrukte dat men moest streven naar een volledige duurzaamheid in de hele voedselproductieketen. De oplossing voor een duurzame aanpak moet tot stand komen door een gezamenlijke aanpak van alle betrokkenen in deze keten, van economen tot wetenschappers.

Peter Bakker, directeur Vetmedica van Boehringer Ingelheim, sloot de dag af. Hij bedankte dagvoorzitter Henk Vaarkamp, die de dag uitstekend had geleid en interessante vragen aan de sprekers had gesteld. Bakker stelde dat verbeterd welzijn bijdraagt aan preventie van dierziekten en het verminderen van pijn en ongerief en dat dit onderwerp om deze reden aansluit bij de visie van het bedrijf. Uit evaluaties blijkt dat men verwacht dat het onderwerp ook in de toekomst belangrijk blijft en dat er behoefte is aan meer informatie over welzijn en pijn. Een veel gehoorde opmerking was de informatie meer praktijkgericht te maken.

Het was een geslaagd symposium, waarin duidelijk werd dat betrokkenheid van de gehele keten, van producent tot consument, moet leiden tot verbetering van dierenwelzijn en winstgevendheid voor de producent. De presentaties zijn binnenkort beschikbaar op www.boehringer-ingelheim.nl en www.dierenwelzijns-web.nl.

Monique Driessé is dierenarts bij Boehringer Ingelheim en Marion Kluijvers is onderzoeker bij Wageningen UR Livestock Research.